

WAARTOE IS DE CHRISTENDEMOCRATIE OP AARDE?

Verslag van de dialoogavond met Prof. Dr. Wim van de Donk door de werkgroep Praktische Politieke Filosofie op 20 april 2023 te Oirschot

Na een hartelijk en gastvrij welkom door Judith Keijzers, burgemeester van Oirschot, en door Mia Sol, die aan het eind van deze avond afscheid nam als onze PPP-voorzitter, begon Prof. Van de Donk aan zijn indrukwekkende lezing.

Prof. Van de Donk gaf antwoorden op de vele vragen die er onder CDA-leden leven na de laatste Provinciale Statenverkiezingen: Hoe moeten we nu verder? Moeten we weer een brede volkspartij worden, en moet dan de C misschien uit de naam van de partij? Hoe komt het dat we zo weinig jongeren aantrekken? Moeten we ons meer richten op meebesturen of kan een keer in de oppositie geen kwaad?

Geruststellend begon Van de Donk met een verwijzing naar de titel van het NRC-artikel van 18 april jl.: In de geest van grondlegger Piet Steenkamp zegt de volgende generatie: "HET CDA IS NIET VERLOREN". De Christendemocratie was in 1980 immers ook een gok. Piet Steenkamp liet zich echter niet uit het veld slaan. Hij had een langetermijnvisie.

In onze tijd zijn ook zoveel zaken onzeker. Zoveel is er veranderd (door o.a. Artificial Intelligence). Daarom is ook nu een lange termijnvisie nodig. En beginselen. Dan moet je zijn bij het CDA. Die beginselen hebben een eeuwenoude traditie. Want de mens verandert niet, onze kern is dezelfde, of anders gezegd: hoe we gemaakt zijn. En juist Brabant heeft Nederland veel te bieden, zegt Van de Donk, want Brabanders zijn vergroeid met het Christendemocratisch gedachtengoed.

Wat zit er dan eigenlijk in dat CDA-DNA kunnen we ons afvragen?

- Daarvoor kunnen we de pauselijke encyclieken gaan herlezen: Laudato Si, bijvoorbeeld, over het omgaan met de aarde, of Rerum Novarum, over de relatie tussen overheid, arbeid en kapitaal.
- Professor v.d. Donk neemt ons mee via de aandachtspunten op zijn Powerpoint (bijgevoegd) naar het schema dat hij ook gebruikte tijdens zijn oratie bij de aanvaarding van zijn ambt als rector magnificus van Tilburg University.

De aandachtspunten voor het CDA nu:

- Retourner pour mieux sauter: terug naar af (naar de principes) om beter op te veren.
- De mens weer centraal zetten, die immers geschapen is naar het beeld van God. Dat wil zeggen dat hij wel degelijk een individu is, maar ook een sociaal wezen. Personalisme is iets anders dan individualisme. Het individu groeit immers pas in relatie met de ander. Laten we trouwens ook weer eens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens gaan lezen.
- Dit staat in helaas in schril contrast met het huidige, de economie centraal stellende beleid, dat gericht is op consumptie en competitie. Wat hebben we onze jongeren en studenten aangedaan, door hen hiermee zo onder druk te zetten?
Wij Christendemocraten zijn de fundamentele vragen te vaak uit de weg gegaan.
- Vrijheid moet begrensd worden in het algemeen belang (bonum commune). Zelfs het eigendomsrecht moeten we daarom soms kunnen begrenzen, maar wel in een democratische besluitvorming, en dat is niet de simpele regel van 'de meeste stemmen gelden' maar wel 'wat het beste is om te doen'.
- Christendemocratie is meer een maatschappijleer dan een staatsleer. De staat moet een rechtsstaat zijn. Leestip: het recente boek van E. Hirsch Ballin 'Waakzaam Burgerschap'.

Uitgebreid staat van de Donk stil bij hoe de verbanden zouden moeten zijn tussen staat, markt, persoon en de gemeenschappen in onze maatschappij. Burgers zijn namelijk geen klanten van de overheid die goed bediend moeten worden. Burgers hebben ook een eigen verantwoordelijkheid. Het CDA is niet tegen de markt, maar die mag niet de samenleving domineren.

Hij vindt het jammer dat door de paarse kabinetten de Publiekrechtelijke Bedrijfs Organisaties zijn afgeschaft. Hierdoor heeft de markt nu veel te veel vrije ruimte gekregen. Nog een boekentip krijgen we: "Why liberalism failed" van Patrick Deneen.

Laten we Herman Schaepman en Abraham Kuyper a.u.b. niet vergeten, die in hun tijd opkwamen voor de in armoede levende arbeiders tegen de rijke industriële elite, en ook Aalberse en Cort van der Linden niet. We hoeven niet te schrikken van politieke veranderingen. Die zijn er altijd geweest. Wel moeten we nadenken over onze principes (waartoe zijn wij op aarde). We zijn helaas het activisme verleerd. Een politieke partij is niet per se gemaakt om te besturen. Soms moeten we weer even opnieuw beginnen.

Van de Donk is voorstander van een revival van het Rijnlands denken. Wij als CDA'ers mogen eens gaan nadenken over wat we een eerlijke economie vinden. Hij is blij dat minister Karien van Gennip pleit voor meer solidariteit.

Ook Europa moet onze aandacht blijven houden. Europa is een prachtproject. Het is wel hard politiek werken, en er zijn veel verschillen tussen de landen, maar we hebben toch veel consensus op sommige vlakken weten te krijgen. Echter: we waren te optimistisch na de val van de muur, en we moeten ook voorkomen dat er teveel geregeld wordt. Meer regels zijn bijna nooit een oplossing.

Dus moeten we:

- Investeren in een nieuw WIJ;
- Individualisering ontmaskeren als bron en gevolg van verstatelijking en bureaucratisering. We hebben te veel protocollen en regels. We moeten weliswaar risico's beperken, maar nu zijn de systeemwerelden belangrijker geworden dan de menswerelden. We moeten bestuurders wat meer vertrouwen geven. De politiek moet fundamenteel meer vrijheid krijgen. Als een bestuurder het niet goed doet, wordt hij door de burger immers daarna vanzelf weggestemd.
- Het sociale weefsel versterken: prioriteit geven aan gemeenschappen, relationele politiek en relationele landbouw.
- In het onderwijs aandacht geven aan deze thema's, bijvoorbeeld door lessen Burgerschap.

Na de inleiding van prof. van de Donk kwamen er vragen uit het publiek:

1. We willen jongeren bij onze waarden betrekken. Hoe moeten we dat doen?

Van de Donk: De Brabantse dag in Zundert is een voorbeeld van gemeenschapszin: jongeren en ouderen werken samen. Helaas moet voor elk klein evenement een ingewikkeld formulier worden ingevuld. We moeten jongeren meer vertrouwen. Aan de andere kant: een studentenhuus hoeft niet per se een individuele eenheid te zijn. Studenten kunnen best leren samenleven. Ook de CDA-boodschap moet eenvoudiger worden. We moeten laagdrempeliger worden.

2. Er leven zorgen over het grote aantal probleemjongeren. Kern is het gevoel van verlies van verbinding. Dit leidt vaak tot gebruik van verdovende middelen.

Verwezen wordt naar Bruce Alexander's "Rat Park". De politiek heeft jongeren in de steek gelaten door hen niet te helpen met hun toekomst, terwijl de overheid betrouwbaar zou moeten zijn en veiligheid zou moeten bieden, en ook hun problemen erkennen.

Van de Donk: "Dat is waar, en we proberen het op de verkeerde manier op te lossen. Op de universiteit is het middelengebruik ook schrikbarend hoog. De universiteit werkt hier samen met de studentenverenigingen aan."

3. Het CDA is de C verloren en het vertrouwen van de kiezer kwijtgeraakt. Hoe kunnen we dat herstellen? Van der Donk verwijst terug naar Schaepman en Kuyper. Lees hen maar weer eens. Karien van Gennip is bezig om de Christendemocratie te laten zien in haar acties en mening. Laten wij dat ook doen. Het gaat om onze geloofwaardigheid: Ga terug naar de CDA-kernwaarden, en practice what you preach.
4. Hoe zouden we het Rijnlands model opnieuw kunnen implementeren?
Van de Donk: Daar moeten we weer opnieuw op gaan studeren. Enneüs Heerma heeft de woningcorporaties helaas laten verstatelijken. Ook de Rabobank is niet meer alleen van de leden. Welvaart moet weer gedeeld worden. Duurzaamheid moet meer aandacht krijgen. De markt moet niet meer de maat zijn.
5. Maar het CDA heeft het maatschappelijk middenveld zelf laten lopen? De scholen zijn bijvoorbeeld niet meer van de ouders. Hoe dit tij te keren? – Vd Donk: dat is inderdaad een onwenselijke ontwikkeling. Universiteiten zouden niet van de overheid moeten zijn. Systemverantwoordelijkheid is een gevaarlijk begrip.

Aan het einde van de dialoog met Prof. Van de Donk neemt Mia Sol van ons afscheid als voorzitter van de PPP. Zij heeft zelf ook nog wat tips voor ons:

- Neem de agenda van Wim van de Donk ter harte.
- Als wij het CDA-mensbeeld in onze genen hebben dan kunnen we het bureaucratisch denken terugduwen.
- Laten we proberen te verjongen, bijvoorbeeld door op school wat meer aan politieke opvoeding te doen.
- Opleiden, scholen, trainen: lagere schoolklassen een uitstapje naar het raadhuis, middelbare scholieren doen inzien dat bij goed burgerschap hoort het lid zijn van een politieke partij. Goed maatschappij-onderwijs geldt alle niveaus: ook ruimte hiervoor op de universiteit.
- En aan het WI: herschrijf het program van uitgangspunten dat dateert uit 1994. Er verschenen sindsdien doorlopend goede en belangrijke rapporten van het WI, maar het program van uitgangspunten werd nooit herzien sinds 1994. Henk Woldring schreef na de oprichting van het CDA het boek "De Christendemocratie. Een kritisch onderzoek naar haar politieke filosofie". Een paar jaar geleden riep Woldring zelf hiertoe op in CD Verkenningen. De tijd vraagt een andere taal en aandacht voor bv digitalisering. Betrek jongeren hierin.
- Tenslotte: waarom is Mia de christendemocratie trouw en zal ze dat blijven?
Omdat de Canadese filosoof Charles Taylor zegt: Christendemocratie past het beste bij deze tijd. Alle mensen zijn voor wereldvrede, voor geluk en welzijn. Om dat soort hoge doelen te verwezenlijken zijn sterke bronnen nodig van vele eeuwen – gebaseerd op naastenliefde.

Na Mia krijgt Pieter Jan Dijkman van het WI het woord. Hij reikt aan Elly Lammers de zilveren CDA speld uit en spreekt lovende woorden over haar bescheidenheid. Met een knipoog naar Gerard Reve's zuster Immaculata zegt hij 'Toch goed dat er een Elly is.'

Ook Topy Mertens krijgt een CDA-speld, omdat ze haar huis altijd ter beschikking stelt voor onze PPP-avonden. Zij verwijst naar de samenleving als een gemeenschappelijk huis. Tip van Topy voor ons: Laten we allemaal eens wat meer geven en wat minder nota's schrijven.

Wil van der Kruijs spreekt Mia lovend toe over haar inzet voor het CDA en de PPP en reikt haar een cadeau uit namens de werkgroep. Grote verassing voor Mia is dat CDA Brabant- bestuurder Albert Renders nóg een speld aankondigt: Pieter Jan Dijkman reikt ook aan Mia een CDA-speld uit, voor haar jarenlange inzet voor de partij.

Herbertine Buiting

